

Werkopdrachten voor opleiders

HANDLEIDING

po vo

Inleiding

Inzicht in onderwijs aan leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid ontstaat niet alleen door het lezen van het *Basisboek (Hoog)begaafdheid voor po en vo*, maar ook door te ervaren, samen te reflecteren en de transfer te maken van opgedane inzichten naar de dagelijkse praktijk. Daarom zijn er bij dit boek tien praktische werkopdrachten voor opleiders uitgewerkt, telkens twee werkopdrachten per themadeel. De werkopdrachten ondersteunen (school)teams bij het verdiepen van kennis, het delen van ervaringen en het toepassen van inzichten in de eigen onderwijspraktijk.

Werkopdrachten voor primair en voortgezet onderwijs

Bij de thema's staan de volgende werkopdrachten voor opleiders in de online Kennisbank van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid:

- **Thema 1:** Twee werkopdrachten die zowel in het primair onderwijs (po) als in het voortgezet onderwijs (vo) gebruikt kunnen worden.
- **Thema 2, 3 en 5:** In elk themadeel staat één werkopdracht voor het po en één voor het vo, aangepast aan de specifieke onderwijscontext.
- **Thema 4:** In dit thema, dat met name is gericht op directieleden, samenwerkingsverbanden, beleidsmakers en specialisten (hoog)begaafdheid, staan voor hen twee werkopdrachten op maat.

Doel van de werkopdrachten

De werkopdrachten zijn ontwikkeld als praktische vertaling van de thema's. Ze ondersteunen in het reflecteren, ervaren, conceptualiseren en toepassen van inzichten over onderwijs aan leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid. Elke werkopdracht is gekoppeld aan het ervaringsleren van Kolb (1984), dat vier fasen bevat: *concreet ervaren* (doen en beleven), *reflectief observeren* (terugkijken op de ervaring), *conceptualiseren* (betekenis verlenen aan het themadeel en theorie verbinden) en *experimenteren* (toepassen in de praktijk). Cyclisch en actief leren draagt bij aan diepgaand begrip en professionele groei (Korthagen & Nuijten, 2023). Het model van Kolb wordt bij de werkopdrachten niet gebruikt om deelnemers te categoriseren in leerstijl, maar als praktisch didactisch kader voor betekenisvol leren.

Opbouw van de werkopdrachten

Elke werkopdracht bestaat uit de volgende onderdelen:

- Doel
- Voorbereiding en benodigdheden
- Benodigde tijd
- Start
- Kern
- Afsluiting
- Verdieping

De werkopdrachten zijn didactisch opgebouwd met een start, kern en afsluiting, waarbij de nadruk ligt op interactie, zelfinzicht en transfer naar de eigen onderwijspraktijk. Tenzij anders vermeld, duren de meeste werkopdrachten 90 minuten, waarbij de verdeling 15 minuten voor de start, 60 minuten voor de kern en 15 minuten voor de afsluiting is. De verdieping is hierbij niet meegerekend en is naar eigen inzicht in te delen qua tijd.

Gebruik in teamsessie of training

De werkopdrachten kunnen ingezet worden binnen teamsessies of trainingen als verdieping bij een themadeel of hoofdstuk. Kies een werkopdracht die past bij het onderwerp en lees vooraf het thema-deel of de samenvatting om gezamenlijk voorbereid van start te gaan.

De werkopdrachten kunnen plenair of in kleine groepen worden uitgevoerd, afhankelijk van het doel en de beschikbare tijd. Gebruik de reflectievragen om het gesprek te verdiepen en verbinding te maken met eigen ervaringen en overtuigingen. De werkopdrachten sluiten altijd af met een vertaalslag naar de praktijk: wat betekenen de inzichten voor de school, groep of leerlingen/studenten?

Theoretische onderbouwing

Leren wordt gezien als een cyclisch proces waarin ervaren, reflecteren, conceptualiseren en toepassen elkaar afwisselen. Een bekend model dat dit proces beschrijft, is de leercyclus van Kolb (Kolb, 1985). Hoewel het model van Kolb wordt bekritiseerd (vanwege de toepassing van leerstijlen die niet wetenschappelijk goed zijn onderbouwd), blijft het model als didactisch raamwerk voor ervaringsgericht leren bruikbaar. Het sluit goed aan bij huidige inzichten over actief en betekenisvol leren. Ook vormt het sociaal constructivisme een belangrijke onderlegger voor de werkopdrachten. Volgens deze visie leer je vooral door contact met anderen, waarbij samen betekenis wordt gegeven aan wat je doet. Door de dialoog te voeren, te expliciteren, samen te werken en ervaringen te delen, wordt actief kennis opgebouwd.

Binnen zowel het ervaringsleren als het sociaal constructivisme speelt reflectie een centrale rol. Reflectie wordt door Korthagen en Nuijten (2023) beschreven als een cyclisch proces waarbij je voortdurend reflecteert op het handelen in de praktijk. Dit proces helpt om je bewust te worden van eigen overtuigingen, gevoelens en gedragingen en om op basis daarvan je professionele handelen te verbeteren. Zij benadrukken dat het bij een effectieve reflectie zowel om terug- als vooruitkijken gaat en daarmee een belangrijke motor is voor duurzame professionele groei en ontwikkeling.

Praktische tips

- Plan de werkopdrachten in. Bijvoorbeeld tijdens een studiedag of een werkoverleg.
- De werkopdrachten zijn flexibel aan te passen aan de eigen context.
- Wissel theorie af met actie om betrokkenheid te vergroten.
- Verzamel ervaringen en borg wat de uitkomsten zijn.
- Laat het onderwerp regelmatig terugkomen.

Verwijzingen

Geerts, W., & Van Kralingen, R. (2025). Constructivistische leertheorie: Wat zijn de kenmerken? In *Handboek voor leraren* (4e editie, pp. 228-231). Boom.

Hendriksen, H. (2005). *Cirkelen rond Kolb*. Boom/Nelissen.

Korthagen, F., & Nuijten, E. (2023). *De kracht van reflectie* (2e druk). Boom uitgevers.

Van Kessel, L. (1988). Ervaringsleren en supervisie: De theorie van David Kolb over ervaringsleren en haar betekenis voor begeleiding van het leerproces in supervisie. *Supervisie in Opleiding en Beroep*, 5(2), 5-29.

https://www.researchgate.net/publication/260516651_ERVARINGSLEREN_EN_SUPERVISIE_De_theorie_van_David_Kolb_over_ervaringsleren_en_haar_betekenis_voor_begeleiding_van_het_leerproces_in_supervisie